

GIÀ, BỆNH, CHẾT

(1) *Già và Chết*

Ở Sāvattthī (Xá-vệ), vua Pasenadi (Ba-tur-nặc) của xứ Kosala (Câu-xá-lợi) đã nói với đức Thế Tôn: “Thưa Thế Tôn, có ai được sinh ra mà không bị già và chết?”ⁱ

“Này đại vương, không có ai sinh ra mà không bị già và chết. Ngay cả những người giai cấp chiến sĩ [khattiya] giàu có—giàu có, có nhiều đồ đạc và tài sản, có nhiều bạc và vàng, có nhiều kho báu và hàng hóa, có nhiều cửa cải và lúa gạo—bởi do họ đã được sinh ra, nên họ không tránh được già và chết. Ngay cả những người giai cấp bà-la-môn giàu có ... những gia chủ giàu có—giàu có ... có nhiều cửa cải và lúa gạo—bởi do họ đã được sinh ra, nên họ không tránh được già và chết. Ngay cả những người là bậc A-la-hán, là người đã tiêu diệt mọi ô nhiễm, họ đã sống đời sống tâm linh, đã làm xong những gì cần phải làm, đã đặt xuống gánh nặng, đã đạt tới mục tiêu của họ, đã rõ ràng tiêu diệt mọi công cùm trói buộc sự hiện hữu, và đã hoàn toàn được giải thoát bằng sự hiểu-biết (tri kiến) cuối cùng: ngay cả đối với họ thì thân này cũng bị tan rã, cũng bị tàn hoại.”ⁱⁱ

*“Những xe ngựa đẹp của vua chúa rồi cũng hư hao,
Thân này cũng đang hư hoại đi.
Nhưng Giáo Pháp thiện lành thì không hư tàn:
Bậc thiện nhân tuyên bố về điều lành như vậy.”*

(*Kinh SN 3:3; I 71 <163–64>*)

(2) *Ví Dụ Khôi Núi*

Ở Sāvattthī, vào giữa trưa, vua Pasenadi của xứ Kosala đã đến gặp đức Thế Tôn, kính chào Phật và ngồi xuống một bên. Đức Thế Tôn hỏi nhà vua: “Đại vương, ngài mới từ chỗ nào tới đây vào giữa trưa như vậy?”

“Thưa Thế Tôn, con vừa mới tham dự những việc triều chính là việc của các vị vua, những người bị say sưa với sự say sưa quyền lực thống trị, là những người bị say đắm với những khoái lạc nhục dục, là những người đã có được quyền thống trị vững chắc trong xứ sở của họ, và là những người mà sự trị vì của họ chiếm một vùng lãnh thổ lớn trên trái đất.”

“Này đại vương, ngài nghĩ sao? Giả sử có một người đi tới ngài từ phía đông, người đó là đáng tin tưởng và đáng tin cậy, nói với đại vương rằng:

‘Thưa đại vương, chắc chắn đại vương nên biết điều này: thần mới tới từ phía đông, và ở đó thấy một khối núi cao như mây trời đang đổ về hướng này, sẽ nghiền nát tất cả mọi chúng sinh. Vậy hãy lo làm những gì đại vương thấy cần nên làm.’ Rồi một người thứ hai tới từ phía tây ... một người thứ ba tới từ phía bắc ... và một người thứ tư tới từ phía nam, người đó là đáng tin tưởng và đáng tin cậy, nói với đại vương: ‘Thưa đại vương, chắc chắn đại vương nên biết điều này: thần mới tới từ hướng đông, và ở đó thấy một khối núi cao như mây trời đang tiến về hướng này, sẽ nghiền nát tất cả mọi chúng sinh. Vậy hãy lo làm những gì đại vương thấy cần nên làm.’ Này đại vương, nếu một mối hiểm họa lớn sẽ xảy đến như vậy, đó là một sự tàn diệt mạng sống con người như vậy, như vậy khó dành lại mạng người, vậy (chúng ta) phải nên làm gì?”

“Thưa Thế Tôn, nếu một mối hiểm họa lớn sẽ xảy đến như vậy, đó là một sự tàn diệt mạng sống con người, như vậy

khó dành lại mạng người, vậy còn điều gì đáng làm hơn ngoài việc sống theo Giáo Pháp, sống một cách chân chính, và làm những việc thiện lành và công đức?”

“Này đại vương, ta báo với ngài, ta tuyên bố với ngài, này đại vương: sự già-chết đang lặn tới ngài. Này đại vương, khi sự già-chết đang lặn tới mình, ngài nên làm gì?”.

“Thưa Thế Tôn, khi sự già-chết đang lặn tới, còn điều gì đáng làm hơn ngoài việc sống theo Giáo Pháp, sống một cách chân chính, và làm những việc thiện lành và công đức?”

“Thưa Thế Tôn, các vị vua bị say sưa với quyền lực thống trị, bị say đắm trong những khoái lạc nhục dục, là những người đã có được quyền thống trị vững chắc trong xứ sở của họ và trị vì một vùng lãnh thổ lớn, họ chinh phục bằng bao nhiêu đoàn voi chiến, ngựa chiến, xe chiến, và lính chiến; nhưng họ cũng không có hy vọng, không có cơ hội chiến thắng khi sự già-chết đang lặn tới họ. Thưa Thế Tôn, trong cung đình này, khi những kẻ thù tới, có những vị quan quân sự có khả năng dùng chiêu lược để chia cắt quân thù; nhưng họ không có hy vọng, không có cơ hội chiến thắng khi sự già-chết đang lặn tới họ. Thưa Thế Tôn, ở triều đình còn có rất nhiều vàng bạc và châu báu được cất trong các gian hầm và gian lâu, và với số của cải đó chúng con có khả năng làm yếu lòng những kẻ thù khi chúng tới đây; nhưng không có hy vọng chiến thắng bằng của cải, không có cơ hội chiến thắng khi sự già-chết đang lặn tới. Thưa Thế Tôn, khi sự già-chết đang lặn tới con, còn điều gì đáng để con làm hơn ngoài việc sống theo Giáo Pháp, sống một cách chân chính, và làm những điều thiện lành và công đức?”

“Đúng vậy, này đại vương! Đúng vậy, này đại vương! Khi sự già-chết đang lặn tới ngài, còn điều gì đáng làm hơn

ngoài việc sống theo Giáo Pháp, sống một cách chân chính, và làm những điều thiện lành và công đức?”

Đây là điều đức Thế Tôn đã nói. Sau khi nói như vậy, bậc Phúc Lành, bậc Đạo Sư, (Phật), đã nói thêm như vậy:

*“Như những khối núi đá,
To lớn, dựng lên trời,
Tiến mạnh từ mọi phía,
Nghiền nát tất cả ở bốn phương—
Sự già-chết cũng như vậy
Đang lăn tới tiêu diệt mọi chúng sinh—*

*“Những người giai cấp chiến sĩ, bà-la-môn,
nông thương, dân thường, kẻ hạ tiện, và đồ rác rưởi:
Sự già-chết không tránh chừa một ai,
Cứ tiến tới nghiền nát tất cả.*

*“Không có hy vọng để chiến thắng
Dù có dùng đàn voi chiến, đàn xe chiến, và lính chiến.
Con người không thể đánh bại sự già-chết,
Cũng không thể mua chuộc chúng bằng của cải kho báu.*

*“Do vậy một người có trí khôn ở đây,
Vì sự tốt lành cho chính mình,
Đặt sự tin tưởng chắc chắn
Vào Phật, Pháp, và Tăng.*

*“Khi ai biết dẫn mình theo Giáo Pháp,
Dẫn thân, lời nói, và tâm ý (theo Giáo Pháp)
Thì họ đáng được khen ngợi trong kiếp này,
Và sau khi chết họ được hưởng phước trên cõi trời.”*

(Kinh SN 3:25; I 100–102 <224–29>)

Chú Thích:

- ⁱ Vua Pasenadi (Ba-tư-nặc) là vua của xứ Kosala, có kinh thành là Sāvatti (Xá-vệ).

Jetavana: Khu Vườn của thái tử Jeta (Kỳ-đà), cũng được biết đến là Khuôn Viên của ông Cấp Cô Độc (*Anāthapiṇḍika*) bởi vì khu vườn của thái tử Jeta đã được bán cho ông Cấp Cô Độc, vị thí chủ giàu có đã mua khu vườn này để cúng dường cho Đức Phật.

Các bộ kinh *Nikāya* mô tả ông Vua Pasenadi là người đệ tử tại gia tận tâm nhất của Đức Phật, mặc dù các bộ kinh không cho biết ông có chứng ngộ bất kỳ cấp bậc giác ngộ nào cả. Có nguyên một Chương (phẩm) trong bộ kinh SN—tức Chương 3 “*Liên quan Kosala*” (*Kosalasamyutta*)—ghi lại những bài nói chuyện của ông với Đức Phật.

- ⁱⁱ Khi nói về bậc A-la-hán Phật không nói vận mệnh cuối cùng của vị ấy là “*già-chết*”, nhưng Phật chỉ nói là “*khi thân tan rã và bỏ thân*”. Điều này là bởi vì một A-la-hán, đã không còn những khái niệm về cái ‘ta’ và cái ‘của ta’, cho nên họ không coi sự tàn hoại và tan rã của thân xác là sự già và chết của một cái ‘ta’ hay ‘bản ngã’ nào cả.